

- Da, l-am cunoscut în tinerețe pe străbunicul tău, a întărit moș Anatol, cunoscut de mulți drept Kiki Balaurul. Își confirmase porecla dragonică din prima clipă, când, cu aerul distrat al fizicianului rămas cu oul în mână lângă ibricul unde-și fierbea ceasul, a început să-și amestece cafeaua cu degetul mic, uitând să folosească lingurița sortită acestui scop. Ceașca mea stătea plină, abandonată după prima sorbitură. Inofensivă pentru epiderma unui deget de "balaur", licoarea fusese suficient de fierbinte ca să-mi vătuiască limba.

Moș Anatol n-a dat semn că ar fi remarcat tulburarea mea și a început să istorisească dus pe gânduri :

- S-a întâmplat ca un amic să-mi relateze cele citite într-o revistă despre preocupările deloc obișnuite ale unui pensionar de la marginea orașului. Am parcurs rândurile respective conștient că nu tot ce zboară are aripi ; faptele mi s-au părut gonflante, reporterul nu-și masca de loc entuziasmul, îi lipseau experiența și simțul ridicolului caracteristice unui profesionist versat. Imaginea bătrânului păstrător al unor tehnici primitive cu ajutorul cărora ar fi reușit să surclaseze realizările tehnologiilor genetice merita un surâs înțelegător. Dacă ar fi fost să dau crezare pledoariei înfierbântatului gazetar, tot arsenalul de nuclee celulare izolate, enzime-bisturiu și culturi "in vitro" se dovedea depășit de iscusința unui fost fierar înarmat cu un cuțit de altoit și câteva alifii preparate din vegetale comune.

Moș Anatol își șterse alene degetul într-un șervețel și mă privi cercetător printre gene :

- Mă îndoiam, dar nu este cazul să mă învinovățești. Oricare altul ar fi greșit la fel. Trăiam anii marii expansiuni tehnice, când la fiecare zece minute era proiectat un aparat sau un sistem nou. Nimeni nu credea în supraviețuirea trecutului, lumea își schimba înfățișarea de la o clipă la alta. Evoluția mașinii devansase și aproape că blocase ascensiunea omului. Ne-am oprit pe buza prăpastiei.

- Eu cred în simplitatea lucrului bine făcut, m-am simțit dator să intervin. Străbunicul meu trebuie să fi gândit la fel.

- Corect, s-a înviorat gazda mea. A fost o lecție de neuitat. Într-o zi de toamnă neînchepută am trecut prin cartierul de la periferia Citadomului și am căutat casa grădinarului din revistă. Am găsit-o după o jumătate de oră de rătăcirii. Nu fusese construită la stradă, ci mai în spate, lipită de clădirea vecină. În grădinița din fața casei gospodarul plantase la umbra unui păr câteva tufe de trandafiri imperiali.

- Este pomul sădit în ziua când s-a născut tatăl meu, am ținut să remarc. Moș Anatol se miră :

- De ce tocmai un păr ?

- Din câte știu de la tatăl meu, străbunicul susținea că fiecare pom are personalitatea lui. Mărul este mai marele grădinii : falnic, înveșmântat în catifea și bogat în roade. Caisul își risipește frumusețea exotică, pe când vișinul seamănă cu un filfizon primăvărat. Corcodușul stă modest în fundul grădinii și-și face cunoscută prezența abia la sfârșitul verii, când crengile sale fumurii se înroșesc sub povara roadelor. Părul este cocârjat și are ramuri noduroase, frunze puține și fructe mari, zemoase. Nu poate fi decât pomul înțelepciunii și al bătrâneții senine, sfârșitul unei vieți împlinite.

- Am trăit treizeci de ani fără să-mi dau seama, recunosc moș Anatol. Oricum, vorbă din prostime, mai bine mai târziu decât niciodată.

Își roti ochii și adăugă în șoaptă :

- Spaniolii zic că strada "Mai târziu" duce în piața "Niciodată". Potrivește-le, dacă poți, surâse viclean. Dacă te îmbie lenea, îți poate da de gândit.

- Nu e cazul, l-am asigurat.

Dădu din mână dezaprobat :

- Nu s-a născut încă un om sănătos care să nu lenevească din când în când. Poți spune că ești obosit, că nu te grăbești sau că ai răbdare și să-ți trosnească oasele de lene. Dar ce faci, nu-ți bei cafeaua ? Cred că-i tocmai bună.

Am prins derutat urechea ceșcuței și am dus-o la gură. Avea dreptate, se răcise exact cât să-i savurez în pace gustul. Moș Anatol și-a dres glasul și a continuat :

- Am sunat - nu era o țârâitoare electrică, ci o sârmă de oțel legată de un clopot -, și mi-a răspuns o bătrânică. M-am interesat dacă am nimerit adresa. Auzindu-mi vocea, femeia s-a oprit și s-a întors din drum :

"Imediat. Așteptați, vă rog."

Se auzi zgomotul unei uși și vocea bătrânei :

"Tată, te caută cineva."

"Cine-i ?"

"Nu știu, nu-l cunosc. Un tânăr."

"Spune-i, mamă, că vin imediat."

Apoi mai slab, dar suficient de clar ca să înțeleg :

"O fi din nou vreun gură-cască trimis de nepotul nostru. Când o să mai treacă pe aici, să-mi aduci aminte să-i dau câteva palme din moștenirea părintească."

Mi-a deschis chiar el. Purta o salopetă gri, atât de uzată încât părea mai cenușie decât fusese odinioară. Mi-a strâns mâna cu forța unui fost fierar ; până astăzi mă îndoiesc uneori că degetele sale viguroase, obișnuite să strângă coada barosului, au efectuat delicatele operații de chirurgie vegetală. S-a întunecat când am pomenit de articolul cu pricina și m-am temut că-mi voi primi pe loc partea cuvenită de "moștenire".

- V-a speriat numai. Așa era străbunicul meu, morocănos cu necunoscuții, dar pe cei apropiați îi răsfața.

- Da, mi-am făcut griji degeaba. M-am și văzut dat afară, când m-a invitat să-l urmez. Grădina începea din spatele casei. S-a oprit la fiecare cultură și mi-a explicat amănunțit tot ce vroiam să aflu :

"Vezi, aici sunt brândușe comestibile. Bulbii se culeg, se fierb în sirop, apoi se coc la foc mic și se garnesc cu frișcă. Eu le zic stelute. Nepotului meu îi plac foarte mult, trebuie să sosească și el, acum e vremea lor. Aici am un soi de cartofi cu multă nicotină în frunze. Ce zici, i-am păcălit ? Știam eu că gândacii de Colorado nu sunt fumători. Te miri că vezi și buruieni ? Le îngrijesc pentru că îmi stau în ajutor. Ele sunt spițerii rândurilor de legume. Rădăcinile lor secretă substanțe cu efecte superioare fungicidelor și pesticidelor sintetice."

În spate de tot era o seră. Aici am întâlnit părul auriu. Nu l-am descoperit imediat, stătea ascuns în spatele unor lămâi. Cred că numele i se trage de la strălucirea crengilor : un galben patinat, de bijuterie moștenită din generație în generație. Avea trunchiul scurt și strâmb, răsucit într-un gheb, de unde se răsărau ramurile. Coroana îi fusese modelată cu priceperea și migala unui asiatic bătrân, astfel încât să farmece ochiul privitorului. Creanga cea mai înaltă parcă susținea bolta cerească, registrul mediu simboliza omul, iar restul, potrivit tradiției orientale, aparținea pământului.

Făcu o pauză și-și trecu mâna printre pletele cărunte. Mă fixă cu atenție.

- Spuneai că părul este pomul unei vieți împlinite ?

- Străbunicul așa credea.

- Și tu ? Tu ce zici ?

Am tăcut încurcat. Era un simbol interesant, dar parcă-i lipsea ceva. Ori poate că eu nu eram suficient de "copt" ca să-l înțeleg ?

- Ți-ar plăcea să vezi un păr auriu ? mi-a pus într-un târziu o întrebare fără răspuns.

- Există cu adevărat ? Unde ?

- Prin preajmă. L-am primit de la străbunicul tău. E o poveste lungă, poate o vei afla cândva. Vino !

Ne-am ridicat și am ieșit pe terasă, aproape de cerul netulburat. Aici, pe ultimul nivel al unui corp din Citadom, moș Anatol amenajase o grădină japoneză : o plajă cu nisip alb, cernut printr-o sită deasă, greblat concentric în jurul unor bolovani de bazalt, stânci întunecate ca o noapte fără vise. Nostalgia unui petec de mare. Asimetria formelor îndulcea liniile și unghiurile drepte turnate în beton.

Pe țărmul pietros, de leagăn homeric și ultim refugiu al destinelor furtunoase, se înălța un păr auriu. L-am recunoscut imediat după descrierea lui moș Anatol. Fructe mici, mălăiește punctau ramurile suflate cu metalul solar. Dintre frunzele înguste, cu pețiolul foarte fin și alungit, atârnav smocuri de fire albicioase. M-am interesat de rostul lor.

- Sunt un fel de corzi vocale, mi-a spus gazda mea. Ai în față pomul cântător, minunata făptură din poveștile Șeherezadei. Primul soi a fost obținut în urmă cu vreo două milenii dintr-o specie de păr sălbatic din Tibet. Prin selecții și ameliorări succesive s-a reușit stabilizarea taliei la dimensiunile unei plante ornamentale de interior și pigmentarea scoarței. În Europa a intrat, ca și hârtia, cafeaua și algebra, prin mijlocirea arabilor. A poposit mai întâi în Peninsula Iberică, apoi s-a răspândit pretutindeni, fără să i se cunoască minunatele însușiri. Smulgerea inesteticele filamente fonatoare și lipsa unei educații susținute l-au păstrat mult timp în umbră. Străbunicul tău l-a descoperit într-un parc dendrologic și a reușit să-l îmblânzească. Rezultatul îl poți admira cu ochii tăi.

- Părul auriu trebuie să fie educat ? nu mi-a venit să cred.

- De ce nu ? Un copil învață să vorbească numai între oameni. Lăsat de capul lui se sălbăticește, fără speranța de a fi recuperat mai târziu. Mowgli, din poveștile lui Kipling, este o metaforă. Tarzan rămâne monstrul fabulos; un prunc abandonat între gorile devine o maimuță albă, nimic mai mult. Părul auriu există pentru că a fost îngrijit. Cât a fost puiet îi citeam povești în fiecare seară. Sau ascultam muzică. De obicei, clasicii. Am citit pe undeva că plantele nu agreează producțiile moderne.

- Chiar cântă ?

Moș Anatol îmi făcu semn să mă apropii. Îmi prinse mâna deasupra încheieturii. Avea palma moale, de parcă ar fi fost căptușită cu mușchi de pădure uscat într-un cuib de verighiță.

- Atinge-l !

Degetele îmi tremurau. Mă așteptam la un fel de șoc electric. Copăcelul și-a ferit frunzele și s-a auzit un fel de susur melodios, o vagă ordonare a unor sunete desprinse din aerul ușor al verii, așa cum trebuie să fi sunat harfa de iarbă din nuvela lui Truman Capote.

- Chiar el cântă ? mi-am arătat neîncrederea.

- Dar nu cântă, hohoti moș Anatol. Vorbește. Spune că te-ai speriat ca o umbră.

- De ce tocmai ca o umbră ?

Răspunsul nu s-a lăsat așteptat, un freamăt de trestii frânte, o alunecare pe corzile pescărești uitate în bătaia soarelui, cu momelile abandonate jocurile din adânc.

- Pentru că doar umbrele se lipesc de pământ, să nu le desprindă vântul.

Mi-am smuls brațul.

- Sunteți sigur că n-ați poleit crengile, astfel încât atingerea lor să declanșeze un magnetofon ascuns ?

Moș Anatol nu se supără.

- Foarte sigur. Dacă vrei, convinge-te !

Am ezitat. Stăteam lângă un singuratic. Ce anume l-ar fi determinat să măsluiască jocul. Ca să atragă atenția ? Nu. Moș Anatol se învăluise în pânzele unei iluzii ca o cadână în voaluri. Îmbrăcase o plasă de camuflaj spre a-și masca vocația pentru solitudine. Un naufragiat în mijlocul unei mări umane stă închis între zidurile întrebărilor indiscrete. Kiki Balaurl dorea ca lumea să-l bage în seamă atât cât să-și trăiască liniștit viața. Porecla viza o mulțime de gesturi puțin ieșite din comun, dar nu incitante. Vecinii mi l-au prezentat ca pe un individ manierat, bonom, uneori distrat, tipul de om puțin ținut, dar inofensiv. Părul auriu nu

se încadra în această imagine. De ce mi-l arătase ? Cred că norocoșii care-l văzuseră se puteau număra pe degetele de la o singură mână. Nu exista decât un singur răspuns plauzibil. Amintirea străbunicului fusese o punte între sufletele noastre și-mi înlesnise accesul într-o lume nebănuită.

- Vă rog să mă scuzați, am bâiguit tulburat.
- Nu-i nimic. Te-a surprins, nu-i așa ? Despre lucrurile serioase ea discută numai în glumă.
- Ea ? Nu este un el ?
- Nu. Părul auriu are personalitate feminină. Străbunicul tău mi-a atras atenția că, dacă țin să cresc un astfel de pom, va trebui să am multă răbdare și, mai ales, să pun suficientă dragoste în îngrijirea ei. Suficientă, acesta era cuvântul. Nici prea multă, să n-o sufoc ; dar nici deloc, să nu se sălbăticească.
- Și ai iubit-o ? m-a luat gura pe dinainte.
- Moș Anatol zâmbi inocent, ca un bisturiu sterilizat pus pe masa de operație.
- Știu eu ? Tu ce zici ?
- I-am simțit ochii ațintiți în adâncul sufletului meu. Apoi se întinse și culese câteva poame. Mi le oferi prietenos :
- Servește-te cu încredere. N-o să devii mai înțelept, dar nu se cuvine să refuzi o doamnă.

A apărut inițial fragmentar (cenzurat) cu titlul „Grădina japoneză”, în AMFITEATRU, nr.3 (255)/martie 1987, p.12. Printre altele, propoziția „nu se cuvine să refuzi o doamnă” a fost modificată în „nu se cuvine să refuzi o femeie”.

Publicată în PARADOX '88, supliment FORUM STUDENTESC (Timișoara), p.6-7 cu o prezentare a lui Viorel Marineasa.

Prezentă în antologia „Întoarcere pe planeta albastră”, București, Editura Politică, 1989 (antologator Lucian Hanu).

Republicată în numărul aniversar PARADOX, nr.19 / noiembrie 1997, supliment FORUM STUDENTESC (Timișoara), p.28, la aniversarea a 25 de ani de la apariția primului fanzin românesc tipărit.